

Čtvrtý díl knihy mapuje další zaniklé školy na venkově napříč Plzeňským krajem

7.2.2025 - Eva Mertlová | Krajský úřad Plzeňského kraje

Po více než dvou letech vydává Plzeňský kraj další pokračování publikace Zaniklé venkovské školy Plzeňského kraje. Jedná se již o čtvrtý díl, který mapuje historii dalších 56 zaniklých škol. Publikace vychází v nákladu 680 kusů, její vznik financoval Plzeňský kraj a k dispozici bude v knihovnách. Celkem již bylo touto cestou zmapováno 338 zaniklých škol v celém kraji.

Slavnostní křest knihy se uskutečnil ve společenském sále SOU elektrotechnického Plzeň za přítomnosti autora všech dílů Miloslava Michalce, vedoucího Odboru regionálního rozvoje Krajského úřadu Plzeňského kraje, náměstka hejtmána pro oblast regionálního rozvoje Petra Vanky a řady významných hostů.

"Ve třetím díle jsem avizoval, že se jedná o zmapování posledních zbylých škol v kraji. Odezva veřejnosti na sebe nenechala dlouho čekat a dostal jsem řadu podnětů o dalších školách. Výsledkem je tento čtvrtý díl knihy," říká autor publikace Miloslav Michalec s tím, že koncepce všech předchozích dílů je postavena na tom, že v dané obci škola zanikla a jiná budova již postavena nebyla. "Do tohoto dílu jsem pro ukázkou zařadil i několik budov, které jako školy již neexistují, ale obec postavila novou školní budovu na jiném místě," dodává.

"Školy patří vedle kostelů a radnic k výrazným budovám, které určují charakter vesnice. V jejich výstavbě se mnohdy zrcadlí doba vzniku, rozvoj lokality samotné, hospodářský úpadek, ale i národnostní vlivy. Budovy svou funkcí postupně výrazně měnily a často v důsledku velkých demografických změn postupně zanikly. Proto nás zajímalo, jakým způsobem jsou školní budovy využívány dnes, zda se podařilo zachovat jejich původní ráz nebo byly zmodernizovány do nového kabátu, nebo byly zbourány a v obci již neexistují," vysvětluje náměstek hejtmána pro oblast regionálního rozvoje Petr Vanka s tím, že v mnoha obcích bylo uvažováno o vybudování školy z různých důvodů. Jednalo se o nevhodné, v obci pronajaté prostory, špatnou dostupnost vzdálené školy a vzrůstající počet dětí. Mnohdy musely děti do školy docházet mnoho kilometrů pěšky po nebezpečných úsecích, neřídka docházelo k úrazům, v zimních měsících nebo při velké vodě byla tato docházka i zcela znemožněna.

Vznik škol šel rychle i za přispění dobrovolníků

Samotná stavba školy musela být schvalována příslušnými úřady, školními radami, obec musela mít v majetku vhodný pozemek a její zástupci se často zavazovali k spolufinancování výstavby budovy a zajištění povinného vybavení z vlastních prostředků.

Na výstavbě školních budov se tak v Plzeňském kraji podíleli i význační stavitelé a architekti. Např. školu v Louňové a Plané (okr. Plzeň-sever) navrhl známý plzeňský architekt Hanuš Zápal. Samotnou výstavbu budovy pak realizovali šikovní místní řemeslníci – mistři cechu zednického či tesařského za přispění místních dobrovolníků. Budovy byly často vystavěny ve velice krátkém časovém období, byly také nejenom kolaudovány, ale také vysvěceny.

Školský zákon z roku 1869 ukládal, že škola má být zřízena v každé obci, kde se nachází alespoň 40 dětí. "Praxe však byla jiná. Hlad po vědění byl takový, že vznikly školy i s menším počtem dětí.

Naopak v řadě vesnic se v té době tísnilo i osmdesát dětí ve třídě," zdůrazňuje autor publikace Michalec.

Školy čelily náročným překážkám

Mnohé budovy zažily monarchii Rakouska-Uherska, kdy děti mnohdy místo školy pásly krávy, zažily první světovou válku, kdy byl nedostatek učitelů a otcové byli na frontě. Ke konci 1. sv. války byl nedostatek uhlí a v zimě se nemohlo vyučovat. První republika přinesla do školského systému úplně jiný život. Dochází k postupné modernizaci (elektrifikace, nová vodoinstalace a nová technika), co zůstává téměř až do sedmdesátých let minulého století – velká učebna s kamny, ve kterých se muselo denně zatápět. Druhá světová válka přinesla obdobné komplikace jako ta první. Za socialismu pak byly školy opravovány a vybaveny dle potřeby. Menšina z nich pak přežila i revoluční změny roku 1989. *"Další demografický vývoj měl za následek rušení řady základních škol na vesnicích. Z řady bývalých škol jsou dnes mateřské školky, obecní úřady, knihovny, obecní byty nebo slouží k rekreaci. Budovy se pronajímají k různým účelům, je zde zajišťována činnost místních spolků, některé budovy byly prodány do soukromých rukou. Některé školy však již nestojí a byly zbourány," uzavírá Michalec.*

"Ve všech dílech tohoto unikátního souboru publikací je zmapováno celkem 338 zaniklých škol napříč krajem. V prvním díle je to 112 budov, ve druhém 93 a ve třetím díle je jich 77. Je to opravdu unikátní procházka historií našich škol," doplňuje Petr Vanka.

Publikace budou distribuovány do knihoven místních obcí a knihoven obcí s rozšířenou působností. Vydání publikace v nákladu 680 kusů financoval Plzeňský kraj.

V roce 2016 se na území Plzeňského kraje nacházelo celkem 219 základních škol, z toho je 194 zřizováno obcemi, 14 Plzeňským krajem, 9 je soukromých a 2 církevní. Nejvíce škol je na okrese Klatovy, nejméně na okrese Rokycany. Neúplné základní školy zřizované obcemi tvoří více než 35 % z celkového počtu a jsou významným stabilizujícím prvkem školství na venkově. Od roku 2000 zaniklo v Plzeňském kraji 24 základních škol. *"Síť škol je u nás taková, že v případě těch větších vzdáleností musí děti ujet více než 10 km, aby mohly zasednout do školních lavic," konstatuje Miloslav Michalec.*

<https://www.plzensky-kraj.cz/ctvrty-dil-knihy-mapuje-dalsi-zanikle-skoly-na-ve-2>